

Dr. sc. Sunčica Hajdarović, docentica

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Dr. sc. Šejla Maslo Čerkić

Fakultet za upravu, pravo i društvo Univerziteta u Talinu, Estonija

KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA NOVINARA – PRAVNI OKVIR I PRAKSA U BOSNI I HERCEGOVINI SA OSTVROM NA REGIONALNI PRISTUP¹

Sažetak: Autorice se u radu bave pitanjima krivičnopravne zaštite novinara u Bosni i Hercegovini. Krivični zakoni u Bosni i Hercegovini ne pružaju posebnu zaštitu novinarima, niti kroz krivično kažnjavanje napada ili prijetnji novinarima niti kroz kvalifikovane oblike drugih krivičnih djela. Ne postoje posebne odredbe koje se odnose na novinare u prekršajnom zakonodavstvu. Jedina krivična djela koja se eksplicitno odnose na rad novinara su ona koja kriminalizuju nezakonito sprječavanje štampanja i distribucije tiskanih materijala i emitovanje (u Republici Srpskoj) i kršenje slobode izražavanja putem, na primjer, cenzure. Rad nudi analizu postojećih zakonskih odredbi i daje prijedloge *de lege ferenda* za kriminalizaciju napada na novinare uvođenjem posebnih oblika u već postojeća krivična djela, koji će se ticati zaštite ličnosti i integriteta novinara. Također, rad se bavi i pitanjima regulacije zaštite novinara u uporednom pravu, a sve u pokušaju usklađivanja zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa najboljim praksama u zemalja u regionu koje su već preduzele zakonodavne korake ka efikasnijoj krivičnopravnoj zaštiti novinara.

Ključne riječi: zaštita novinara, napadi na novinare, ugrožavanje sigurnosti, prijetnje, sloboda medija

1. Uvodna razmatranja

¹ Rad je nastao u okviru naučno-istraživačkog projekta *Krivičnopravna zaštita novinara – pravni okvir i praksa u BiH*, kojeg implementira Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“, uz finansijsku podršku Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

Krivični zakoni u Bosni i Hercegovini (Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine², Krivični zakonik Republike Srpske³ i Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine⁴) ne pružaju posebnu zaštitu novinarima, niti kroz krivično kažnjavanje napada ili prijetnji novinarima, niti kroz kvalifikovane oblike drugih krivičnih djela. Ne postoje posebne odredbe koje se odnose na novinare u prekršajnom zakonodavstvu. Jedina krivična djela koja se eksplicitno odnose na rad novinara su ona koja kriminalizuju nezakonito sprječavanje štampanja i distribucije tiskanih materijala i emitovanje (u Republici Srpskoj, u daljem tekstu RS)⁵ i kršenje slobode izražavanja putem, na primjer, cenzure.⁶

Novinari, kao i ostali građani, zaštićeni su kroz krivično kažnjavanje brojnih potencijalno relevantnih krivičnih djela za sigurno obavljanje novinarske profesije. Ona su krivično djelotvorna u poglavljima koja regulišu krivična djela protiv života i tijela, slobode i prava ljudi i građana, imovine, kao i krivična djela koja se odnose na obradu elektronskih podataka i sigurnost računarskih sistema.⁷

U uporednim analizama, ali i u kontekstu BiH, krivično djelo "ugrožavanje sigurnosti" se navodi kao najčešće prijavljivano u vezi sa sigurnošću novinara⁸, posebno kada je u pitanju *online* sigurnost. Iako sva tri krivična zakona (KZ FBiH⁹, KZ RS¹⁰ i KZ BD BiH¹¹) kriminaliziraju ovo djelo pod istim nazivom, postoje razlike u biću ovog

² Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH); Službene novine FBiH, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/2023.

³ Krivični zakonik Republike Srpske (KZ RS); Službeni glasnik RS, br. 64/2017, 104/2018 – Odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, Sl. glasnik BiH, br. 9/2024 – odluka US BiH, Sl. glasnik RS 105/2024 – odluka US

⁴ Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH): "Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020

⁵ Član 191. KZ FBiH, član 162. KZ RS-a

⁶ Član 162. KZ RS-a 162.

⁷ Tako je analiza Krivičnog zakonika Srbije identificirala ukupno 35 prekršaja koji se mogu počiniti i protiv novinara, uključujući, na primjer, ubistvo, neovlašteno prikupljanje podataka, uznemiravanje (*stalking*), nezakoniti pretres, itd.; Koja se krivična dela mogu smatrati krivičnim delima na štetu novinara (mpanel.app), pristupljeno 10.1.2025. godine.

⁸ Stojković, M., Analiza efikasnosti krivično-pravne zaštite novinara u Srbiji, OEBS Misija u Srbiji, Asocijacija onlajn medija, 2018.

Beograd: Asocijacija onlajn medija, 2018., Išerić, H., Krivičnopravna zaštita novinara i medija, Medijsko pravo: okvir za slobodno i odgovorno djelovanje medija, 2021.

⁹ Član 183. stav 1. KZ FBiH: „Ko ugrozi sigurnost neke osobe ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo te osobe ili na taj način izazove uznemirenje građana, kaznit će se kaznom zatvora do šest mjeseci“.

¹⁰ Član 150. stav. 1. KZ RS-a: Ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će njega ili njemu blisko lice lišiti života, teško tjelesno povrijediti, lišiti slobode ili otet, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom opšteopasnom radnjom ili sredstvom, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

¹¹ Član 180. stav. 1. KZ BD BiH: „Ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će njega ili njemu blisko lice lišiti života, teško tjelesno povrijediti, lišiti slobode, ili otet, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom općeopasnom radnjom ili sredstvom, kaznit će se kaznom zatvora do šest mjeseci.“

krivičnog djela, u propisanim sankcijama, te da li se krivični postupak vodi po službenoj dužnosti ili na osnovu podnesenog prijedloga.

Sva tri zakona propisuju postojanje ozbiljne prijetnje (usmjerene prema životu i tijelu osobe, tj. novinara ili bliske osobe u slučaju RS-a) kao objektivni dio. Subjektivni dio krivičnog djela je osjećaj ugroženosti koju izaziva prijetnja. Sudskom praksom su ustanovljeni standardi prema kojima je potrebno da prijetnja bude stvarna, odnosno moguća ili realno ostvariva, što je faktičko pitanje koje se procjenjuje na osnovu prikupljenih dokaza u svakom konkretnom slučaju.

Nepostojanje sveobuhvatne baze sudske prakse u vezi s ugrožavanjem sigurnosti u BiH (općenito, ne samo u vezi s novinarima) otežava procjenu tumačenja gore navedenih kriterija od strane tužilaštva i suda. Međutim, ograničena analiza sudske prakse i dostupne literature ukazuje na to da sudovi primjenjuju prilično visok prag u utvrđivanju odgovornosti za ovo krivično djelo, posebno kada su u pitanju *online* prijetnje.^{12 13}

Ako tužilac procijeni da nema dovoljno osnova za pokretanje krivičnog postupka zbog krivičnog djela ugrožavanja sigurnosti, druga opcija je procesuiranje djela kao nekog od prekršaja protiv javnog reda i mira u skladu s prekršajnim zakonodavstvom.¹⁴ Procesuiranje ponašanja kojima se ugrožava sigurnost ili vrši uznemiravanje na internetu je u tom smislu moguće u zakonodavstvima u kojima je određeno da je prekršaj počinjen i putem komunikacijskih mreža, u digitalnom okruženju i drugim internet platformama.¹⁵ Drugim riječima, smatra se da je na ovaj način internet izjednačen s javnim mjestom u kontekstu zakonodavstva koje reguliše javni red i mir. Iako prekršajno sankcionisanje može pružiti određenu satisfakciju, ono uglavnom ne odražava ozbiljnost ovih incidenata. S druge strane, postoji zabrinutost da bi ovakva vrsta sankcionisanja mogla neproporcionalno ograničiti i time ugroziti slobodu izražavanja na internetu, uključujući i za novinare.¹⁶

Rad će pokušati odgovoriti na dva ključna pitanja putem buduće procjene krivičnopravnih aspekata zaštite novinara, a to su:

- adekvatnost postojećeg pravnog okvira,
- efikasnost istraga krivičnih djela počinjenih protiv novinara, odnosno postoji li nekažnjivost za krivična djela protiv novinara u važećem zakonodavnom okviru.

¹² Neke smjernice za procjenu karakteristika prijetnje kao elementa krivičnog djela nalaze se u Komentaru Krivičnog zakonika Federacije BiH. – Rajić, Z., Tomić, M., Miljko, Z., Komentar Kaznenog zakona Federacije BiH (Posebni dio), Misija OSCE-a u BiH, 2000, Mostar, 203-207. Međutim, s obzirom na to da je Komentar objavljen 2000. godine, on ne pruža smjernice o specifičnim aspektima prijetnji na internetu.

¹³ Na to ukazuju i analize provedene u Srbiji prema kojima tužilaštva generalno odbijaju prijave prijetnji u *online* sferi. Osim toga, subjektivan osjećaj nesigurnosti ili osjećaj ugroženosti neće biti dovoljni da akt predstavlja prijetnju. Jezik koji izaziva takve osjećaje može se smatrati uvredljivim ili neprijatnim i kao takav može imati "efekat odvrćanja" na slobodu medija i izražavanja, ali će uglavnom biti izvan dometa krivičnog prava. Stojković, M. Analiza, op.cit. str. 76, 88, 90, 101.

¹⁴ Dosad, ovo uključuje RS, Posavski kanton i Kanton 10 - Livno.

¹⁵ Pogledati na primjer Zakon o javnom redu miru HBŽ, Narodne novine, br. 6/23 i Ispravak Zakona o javnom redu i miru HBŽ Livno i ispravak Zakona o javnom redu i miru HBŽ, br. 7/23.

¹⁶ Vidjeti reakcije medijske zajednice na zakonodavne inicijative kojima se najavljuju izmjene zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira u različitim kantonima FBiH. [BH novinari: MUP HNK ne smije cenzurisati medije i društvene mreže | MC ONLINE](#), [BH novinari: Nacrt zakona o javnom redu i miru u KS krši slobodu izražavanja](#)

2. Ko se smatra novinarom¹⁷?

Jedno od najčešće postavljenih pitanja u kontekstu krivičnopravne zaštite, ali i u širem javnom i medijskom diskursu, jeste: Ko se smatra novinarom? Brzim razvojem tehnike i tehnologije došlo je i do ekspanzije *online* medija, tako da se klasično poimanje pojma novinar (kao osobe koja profesionalno prikuplja, istražuje, piše i objavljuje vijesti) izmijenilo. Tehnološke promjene su dovele do toga da novinarstvo evoluirao, dok osnovna ljudska prava ostaju ista. S tim u vezi i međunarodne organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava i slobode izražavanja daju određene smjernice. Tako je Predstavnicu za slobodu medija Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) istakla da „...nove platforme i alati omogućavaju gotovo svima da kreiraju i dijele zvuk, tekst i slike. Publika sada aktivno učestvuje u stvaranju i distribuciji vijesti, a sve veći broj alternativa tradicionalnim medijskim akterima doprinosi javnoj debati. Ovi akteri imaju doseg, uticaj i obavljaju ulogu javnog čuvara (engl. *public watchdog*)...“¹⁸. Po pitanju teme koja se odnosi na to da se posao novinara promijenio, odnosno evoluirao, te da trebaju da postoje metode za podršku novim oblicima novinarstva, još 2014. godine, Predstavnicu OSCE-a za slobodu medija iznijela je sljedeće preporuke državama članicama:

- „Države članice trebaju priznati da se novinarstvo neizbježno promijenilo i da novi akteri doprinose javnoj debati kroz medije.
- Države članice trebaju se suzdržati od pokušaja da definišu ko je novinar. Bilo je teško definirati ko je novinar prije 25 godina; danas je to još složenije.
- Novi medijski akteri trebaju uživati barem dio zaštite i privilegija koje su u prošlosti bile dodijeljene samo tradicionalnim medijima.
- Postoji jasna potreba za unapređenjem "medijske i internet pismenosti" kako bi javnost bolje razumjela novo okruženje i bila sposobna kritički procijeniti izvor informacija.“¹⁹

Brojni dokumenti Vijeća Evrope i Ujedinjenih naroda (UN), također ukazuju na potrebu da države članice prepoznaju i prihvate činjenicu da se krug medijskih aktera promijenio i da tradicionalno shvatanje pojma novinar ne odgovara savremenom kontekstu. Uloga tih novih medijskih aktera u informisanju javnosti o pitanjima od javnog interesa danas je veoma značajna.²⁰ UN napominje da termin novinar ne uključuje samo one koji su formalno organizovani u novinarskim organizacijama i medijima. U tom smislu, slobodni

¹⁷ Termin „novinar“ ćemo u ovom radu koristiti u širem kontekstu, tj. za sve medijske radnike koji na različite načine učestvuju u proizvodnji medijskog sadržaja i informisanju javnosti, a u smislu definicija organizacija za zaštitu ljudskih prava.

¹⁸ Organization for Security and Co-operation in Europe The Representative on Freedom of the Media Dunja Mijatović Communiqué 05/2014 Recommendations by OSCE Representative on Freedom of the Media on Open Journalism

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Vidjeti npr. Preporuka CM/Rec (2016)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti novinarstva i sigurnosti novinara i ostalih medijskih aktera, CM/Rec(2016)4

novinari, tzv. *freelance* novinari potpadaju pod savremeni pojam novinara. Sličan stav zastupaju i organizacije civilnog društva na međunarodnom nivou,²¹ ističući da je postavljanje pitanja ko je novinar apsolutno pogrešno jer novinarstvo može da bude proizvod bilo koga. Umjesto stroge definicije „novinara“ bolje bi bilo dati definiciju šta je to akt novinarstva, jer bi se onda na taj način štitila novinarska profesija, tj. svaka osoba koja čini akt novinarstva kao takav.²² Termin „novinari“ odnosi se dakle, na sve osobe koje posmatraju, opisuju, dokumentuju i analiziraju događaje, izjave, politike i sve druge aktivnosti koje mogu uticati na društvo, u svrhu sistematizacije tih informacija i prikupljanja činjenica i analiza kako bi informisale segmente društva ili društvo u cjelini, te na druge osobe koje sa njima dijele ove novinarske funkcije, što uključuje sve medijske radnike i osoblje koje im pruža podršku, kao i na medijske radnike u zajednici i takozvane „građane novinare“ koji u određenom trenutku obavljaju tu ulogu, profesionalne reportere sa stalnim zaposlenjem i analitičare, te na *blogere* i druge koji se bave samoizdavanjem u štampanoj formi, na internetu i na drugim mjestima.”²³ Naposljetku, ako govorimo o definisanju pojma novinara i novinarstva u Evropskoj uniji (EU), Direktiva (EU) 2024/1069 Evropskog parlamenta i Vijeća od 11. aprila 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja”), tzv. anti-SLAPP direktiva, kao najrecentniji dokument o ovoj tematici, navodi sljedeće: “Ova Direktiva ne daje definiciju novinara, jer je cilj da se zaštiti svako fizičko ili pravno lice koje učestvuje u javnom životu. Međutim, treba naglasiti da se novinarstvom bavi širok spektar aktera, uključujući novinare, analitičare, kolumniste i blogere, kao i druge koji se bave oblicima samoobjavljivanja u štampi, na internetu ili drugdje.”²⁴

Iako formalizam krivičnog i krivičnoprocesnog zakonodavstva ne ide u prilog široko postavljenim definicijama podložnim različitim tumačenjima, smatramo da bi pitanje

²¹ Kao što su: „Global Voice“, „Committee to Protect Journalists“, „American Press Institute“, „Media Defense Legal Initiative“.

²² „Analiza efikasnosti krivično – pravne zaštite novinara u Srbiji“, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Misija u Srbiji, Beograd, april, 2018., str. 96.

²³ UN Special Rapporteur on the protection and promotion of the right to freedom of expression and opinion Komentar broj 34, Odbor za ljudska prava Ujedinjenih nacija, usvojen 2011. godine, pogledati: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>

²⁴ DIREKTIVA (EU) 2024/1069 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. travnja 2024. o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja”), dostupno na: [Direktiva - EU - 2024/1069 - HR - EUR-Lex](#) –

Inače, SLAPP je strateška tužba protiv učešća javnosti i dolazi od engleskog termina *strategic lawsuits against public participation*. Smatra se instrumentom pravnog uznemiravanja čiji cilj nije uspjeh u tužiocu u sudskom postupku, nego zastrašivanje i ućutkavanje onih koji govore i izvještavaju o temama od javnog interesa. Najčešće je usmjerena protiv medija, novinara, civilnog društva i aktivista, odnosno branitelja ljudskih prava. O motivima i kratkom pregledu sadržaja Direktive vidjeti; (<https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sta-donosi-direktiva-protiv-slapp-tuzbi-u-eu>)

O SLAPP tužbama i ostalim vidovima pravnog uznemiravanja medija i novinara pogledati Specijalni izvještaj Predstavnice OSCE-a za slobodu medija: Pravno uznemiravanje i zloupotreba pravosudnog sistema za napad na medije, 2021. [Microsoft Word - Serbian translation of special report on Legal Harassment and abuse of the judicial system against the media.docx](#)

određivanja novinarskog statusa trebalo ostati faktičko pitanje koje će se utvrđivati u svakom konkretnom slučaju.²⁵ Svojevrsno funkcionalno i inkluzivno određenje, umjesto formalnog, omogućilo bi efikasniju zaštitu aktera koji se bave informisanjem javnosti o pitanjima od javnog interesa. U pogledu okvirnog određenja novinarske djelatnosti, mogla bi poslužiti i sljedeća definicija prema kojoj je novinarstvo „čin prikupljanja i širenja informacija javnosti putem bilo kojeg sredstva masovne komunikacije, objavljen u javnom interesu i u skladu sa etičkim pravilima novinarske funkcije.“²⁶

U svakom slučaju bi se trebalo voditi recentnim smjernicama međunarodnih organizacija, posebno kada su u pitanju pojmovi kao što su javni interes, javno djelovanje i sl.²⁷ S tim u vezi, napominjemo da pojam novinar nije definisan niti kroz druge zakone koji uređuju pitanja javnog informisanja i djelovanja medija u BiH. Ukoliko dođe do usvajanja dugoočekivanih zakona koji nedostaju kako bi ova oblast bila uređena u skladu sa tehnološkim i regulatornim promjenama na međunarodnom planu²⁸, te eventualnih novih određenja osnovnih pojmova, ona će zasigurno poslužiti i za potrebe krivičnopravne zaštite.

Posebno ali povezano pitanje jeste i utvrđivanje da li je krivično djelo na štetu novinara izvršeno u vezi sa obavljanjem novinarskog posla, što je također potrebno utvrditi u svakom konkretnom slučaju.

3. Krivičnopravna zaštita novinara – Adekvatnost postojećeg zakonskog okvira i efikasnost postupanja pravosudnih organa

U pogledu adekvatnosti postojećeg pravnog okvira za zaštitu novinara, bosanskohercegovačko krivično zakonodavstvo prema postojećem stanju, ne ispunjava svoj cilj. Kako je već navedeno, pregled svih krivičnih zakona u BiH ukazuje na to da posebni dijelovi krivičnih zakona ne inkriminišu djela napada i prijetnji prema novinarima kroz posebna krivična djela ili kvalifikatorne oblike nekih drugih krivičnih djela. Međutim, novinari, kao i druga lica na teritoriji oba entiteta i Brčko distrikta BiH štite se inkriminacijom pojedinih drugih djela, posebno u sljedećim glavama: Krivična djela protiv života i tijela

²⁵ Važeće odredbe zakona o krivičnom postupku daju posebnu procesnu zaštitu novinarima na način da se određuje da novinar ne može biti saslušan kao svjedok u svrhu zaštite izvora informacija. Pri tome se ne daje definicija novinara, niti se ova odredba dalje precizira.

Član 96. Stav 1. (c) Zakona o krivičnom postupku FBiH, "Sl. novine FBiH", br. 35/2003, 56/2003 - ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020, Član. 147. Stav 1 (v) Zakona o krivičnom postupku RS-a (Službeni glasnik RS-a 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021), član 82. Stav 1 (c) Zakona o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020), član 82. Stav. 1 (c) Zakona o krivičnom postupku BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018). Pri tome se ne daje definicija novinara, niti se ova odredba dalje precizira.

²⁶ [1812-ko-moze-da-se-smatra-novinare.pdf \(mpanel.app\)](#), 27.

²⁷ Vidjeti npr. [Direktiva - EU - 2024/1069 - HR - EUR-Lex](#)

²⁸ [Usvajanje seta zakona o medijima uslov na putu BiH ka EU, ali i dalje nije u fokusu vlasti - N1](#)

Zajedno ka boljim medijskim zakonima - Analiza medijskog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa preporukama za unapređenje, [ZAJEDNO KA BOLJIM MEDIJSKIM ZAKONIMA](#),

(XVI KZ FBiH, XII KZ RS, XVI KZ BD BiH), Krivična djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina (XVII KZ FBiH, XIII KZ RS, XVII BD BiH), Krivična djela protiv imovine (XXV KZ FBiH, XX KZ RS, XXV KZ BD BiH), Krivična djela protiv javnog reda i pravnog prometa (XXX KZ FBiH, XXVIII KZ RS, s tim da je glava naslovljena Krivična djela protiv javnog reda i mira, XXX KZ BD BiH, s tim da je glava naslovljena Krivična djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja), Krivična djela protiv sustava elektronske obrade podataka (XXXII KZ FBiH, XXXII KZ RS, s tim da je glava naslovljena Krivična djela protiv bezbjednosti kompjuterskih podataka, XXXII KZ BD BiH, s tim da je glava naslovljena Krivična djela protiv sistema elektroničke obrade podataka).²⁹ Dominantno krivično djelo u kojem se novinar nalazi kao pasivni subjekt, jeste krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti, o kojem će u nastavku rada biti više riječi.

3.1. Krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti

U Krivičnom zakonu FBiH, u članu 183. propisano je krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti. To je ujedno i jedino krivično djelo kojim se u KZ – u FBiH može štititi sigurnost novinara, na isti način kao i svakog drugog građanina. U nastavku rada ćemo se osvrnuti na sama obilježja bića ovog krivičnog djela.

Naime, krivično djelo ugrožavanje sigurnosti u osnovnom obliku čini onaj ko ugrozi sigurnost neke osobe ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo te osobe ili na način da izazove uznemirenje građana. Propisana sankcija jeste kazna zatvora do šest mjeseci. Kvalifikovani oblik djela je propisan stavom 2. člana 183., u kojem stoji da osoba koja ugrozi sigurnost više osoba i na taj način izazove uznemirenje građana, biće kažnjena kaznom zatvora od tri mjeseca do pet godina. Treći oblik djela propisan je stavom 3., koje čini onaj ko prikradanjem, učestalom praćenjem ili uznemiravanjem na drugi način ugrožava sigurnost bračnog partnera, osobe s kojom živi u izvanbračnoj zajednici, roditelja svog djeteta ili druge osobe s kojom održava ili je održavao bliske veze, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Navedeni stav 3. člana 183. KZ-a FBiH se može uporediti sa krivičnim djelom Proganjanje kojeg propisuje KZ RS u članu 144. Naime, prema ovom članu KZ RS, djelo čini onaj ko uporno i kroz duže vrijeme prati ili uhodi drugo lice ili s njim direktno ili preko trećeg lica nastoji uspostaviti ili uspostavlja neželjeni kontakt ili na drugi način kod tog lica izaziva promjene životnih navika, tjeskobu ili strah za vlastitu sigurnost ili sigurnosti njemu bliskih lica. Propisana sankcija je novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine. Osnovna razlika je u krugu potencijalnih počinioaca, te se u tom smislu zbog ograničenja iz KZ FBiH u pogledu potrebe postojanja partnerske ili porodične veze može smatrati da navedeni stav ne može pružiti adekvatnu zaštitu u kontekstu ugrožavanja sigurnosti novinara.³⁰

²⁹ Išerić, H., „Krivičnopravna zaštita novinara i medija“, *Medijsko pravo: okvir za slobodno i odgovorno djelovanje medija*, 394.

³⁰ Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona u FBiH koji je Vlada FBiH utvrdila u decembru 2024. godine, predviđa uvođenje niza novih krivičnih djela, uključujući i krivično djelo Uhođenje koje može biti počinjeno putem informacijsko-komunikacijskim tehnologijama. Ukoliko bude usvojeno, navedeno zakonsko rješenje bi moglo poslužiti i za procesuiranje djela uznemiravanja i ugrožavanja novinara, a posebno novinarki u *online* sferi. [VLADA FBiH: Utvrđeni Prijedlog zakona](#)

Iz navedene zakonske definicije u KZ-u FBiH se jasno vidi da ovo krivično djelo u potpunosti ne štiti novinare u obavljanju novinarskog posla, nego se ono, u nedostatku adekvatnog pravnog okvira, koristi za zaštitu novinara, i to najčešće stav 1. člana 183. Radnja krivičnog djela se ogleda u prijetnji koja je usmjerena prema drugom licu. Ovako postavljena radnja predstavlja objektivni pojam krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti. Subjektivni element djela predstavlja posljedica djela koja se ovdje ogleda u ugrožavanju sigurnosti osobe na koju je djelo usmjereno. Međutim, ono što je značajno u ovom kontekstu jeste, da se mora postojati realna ostvarivost prijetnje, i da će se na taj način novinar dovesti do osjećaja ugroženosti. Djelo se uvijek vrši sa umišljajem.

Ono što zasigurno predstavlja problem kod krivičnih djela koja u svom opisu bića imaju element prijetnje, jeste davanje odgovora na pitanje šta se zapravo smatra prijetnjom? Iskustva iz sudske prakse pokazuju da tužilaštva i sudovi uzimaju za bitno da prijetnja mora biti ozbiljna i ostvariva realnom svijetu. Sudovi i tužilaštva u svakom konkretnom slučaju procjenjuju da li neka prijetnja, (iako ona predstavlja prijetnju prema subjektivnom osjećaju pojedinca kojem je upućena), predstavlja prijetnju u objektivnom smislu koja će moći biti stvarno i realizovana, ili se ipak radi o nekom govoru koji je uvredljiv ili neprijatan, ali ne doseže nivo ozbiljnosti za opravdanost gonjenja kroz krivični postupak. U tom smislu, uporedne analize ovog pitanja ukazuju da je veliki je broj slučajeva u kojima tužilaštva i sudovi nisu utvrdili postojanje prijetnje kao elementa krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti, pravdajući svoje odluke time da izrečeni navodi nisu ‘dovoljno ozbiljni i realno ostvarivi’³¹ Upravo nezadovoljavanje ovih elemenata ‘ostvarivosti’ i ‘ozbiljnosti’ nailazi na posebne izazove kada su u pitanju *online* prijetnje upućene novinarima.

U Krivičnom zakoniku RS-a, u članu 150. propisano je krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti. Ovo djelo u svom osnovnom obliku ima nekih razlika u odnosu na istoimeno djelo u KZ-u FBiH. Naime, KZ RS-a propisuje veći broj radnji kojima je moguće ugroziti sigurnost neke osobe.³² Također, za razliku od KZ FBiH, ugrožavanje sigurnosti lica se veže i za prijetnju upućenu drugom bliskom licu. Ono što je još bitno napomenuti vezano za inkriminaciju ovog djela u KZ-u RS-a, jeste da je stavom 3. člana 150. propisano da se krivično gonjenje vrši na prijedlog. Takav prijedlog se, shodno odredbama Zakona o krivičnom postupku RS-a³³, podnosi nadležnom tužiocu. Ovo svakako može predstavljati otežavajuću okolnost i utjecati na proaktivni pristup pravosuđa i policije kod procesuiranja ovog djela.

Na kraju, potrebno je napomenuti da i Krivični zakon BD-a BiH sadrži odredbu koja se odnosi na Ugrožavanje sigurnosti, u svom članu 180., te je ta odredba identična odredbi KZ-a RS.

[o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona i Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u FBiH](#)

³¹ Anon, Zaštita bezbednosti novinara – analiza člana 138 stav 3 Krivičnog zakonika, 2019., 4.

³² Član 150. stav 1- KZ RS-a: „Ko ugrozi sigurnost nekog lica ozbiljnom prijetnjom da će njega ili njemu blisko lice lišiti života, teško tjelesno povrijediti, lišiti slobode ili otet, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom ili nekom drugom općepasnom radnjom ili sredstvom, kazniće se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine“.

³³ Član 46. stav 1. Zakon o krivičnom postupku RS-a, Službeni glasnik RS-a 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021

Zaključno, bitno je naglasiti da u BiH još ne postoje baze podataka koje bi pratile stanje i kretanje kriminaliteta, a posebno ne postoji sveobuhvatan pregled sudske prakse i prakse tužilaštava koji bi pomogao formulisanju odgovora na pitanje postavljeno na početku ovog rada, a koje se odnosi na efikasnost rada pravosuđa, a posebno tužilaštava u procesuiranju djela izvršenih na štetu novinara. Iako postoje određeni pomaci u sistematskom objavljivanju sudskih odluka³⁴, istraga i postupanje tužilaštva prije potvrđivanja optužnice su u pravilu tajni, te je u tom smislu otežan pristup tužilačkim istragama o pokretanju, obustavljanju, ili neprovođenju istrage. Slučajevi ugrožavanja sigurnosti novinara, posebno u *online* sferi, o kojima je izvještavano u javnosti, daju ograničeni uvid u postupanje pravosudnih organa. Većina tih slučajeva je okončana ili sporazumom o priznanju krivnje ili priznanjem krivnje, tako da nije moguće izvući zaključke o tužilačkom radu i sudskoj interpretaciji i vrednovanju prezentiranih dokaza. O nekim primjerima će biti više riječi u dijelu koji se tiče sudske prakse.

Navodi novinarskih udruženja i predstavnika medijske zajednice o (ne)efikasnosti pravosuđa i izvještaji međunarodnih tijela mogu biti jedan od indikatora na osnovu kojih je moguće izvući preliminarne zaključke.³⁵ Novinari ističu da istrage traju „neopravdano dugo“, te da tužilaštva često odbacuju prijave novinara smatrajući ih „nedovoljno ozbiljnim“.³⁶ S druge strane, novinari navode da policija uglavnom brzo reaguje na prijavljene slučajeve, ali ponavljaju kritike zbog prečestog odbacivanja slučaja uslijed nepostojanja elemenata krivičnog djela.³⁷

Nepostojanje adekvatnog zakonskog okvira i efikasnog institucionalnog odgovora na slučajeve ugrožavanja sigurnosti, posebno na prijetnje upućene u *online* sferi zasigurno doprinosi osjećaju nekažnjivosti napada na novinare.³⁸ Činjenica da poseban značaj novinara i novinarske profesije nisu istaknuti kroz zaštitu koju pruža krivično zakonodavstvo u BiH sužava prostor i za efikasno procesuiranje. To u konačnici vodi do demotiviranja oštećenog, odnosno žrtve (u ovom slučaju novinara) da uopće i prijavi napad, a dugoročno djeluje demotivirajuće i na njegovu spremnost da profesionalno obavlja svoj posao. Nemogućnost novinara da zbog straha i ugroženosti pravilno i istinito izvještavaju u javnom interesu doprinosi i širem efektu odvratanja i samocenzure što svakako potkopava čitav demokratski sistem jednog društva i novinarstvo kao takvo gubi svoj smisao i svrhu.

³⁴ Baza sudskih odluka i publikacije o sudskoj praksi na portalu Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH daju uvid u praksu sudova u BiH, uključujući i u vezi sa krivičnim djelom Ugrožavanje sigurnosti. [Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju | Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju](#)

³⁵ Pobrić, N., Istrage i procesuiranje napada na novinare i medijske radnike u Bosni i Hercegovini, publikacija Udruženja BH novinari, [Istrage-i-procesuiranje-napada-na-novinare-u-BiH.pdf](#)
[Report - Safety of journalists and access to information in Bosnia and Herzegovina -BHS.pdf](#)

³⁶ Radević, M., Rudić, B., Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana Bosna i Hercegovina 2020 – Narativni izvještaj, Sarajevo: Udruženje/udruga BH novinari, 2021., 29. i 34.

³⁷ BiH Pravo na slobodu mišljenja i izražavanja - Sigurnost novinara i pristup informacijama u Bosni i Hercegovini, Izvještaj Kancelarije visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (OHCHR) – Kancelarija rezidentnog koordinatora Ujedinjenih nacija, Bosna i Hercegovina, u okviru projekta OHCHR-UNESCO Global Drive, 2022, 23. [Report - Safety of journalists and access to information in Bosnia and Herzegovina -BHS.pdf](#)

³⁸ *Ibid.*, 20.

3.2. Prethodne inicijative za izmjenu krivičnih zakona u BiH

U 2017. godini, Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH je objavila Specijalni izvještaj o položaju i slučajevima prijetnji novinarima, sa preporukom da se razmotri definisanje napada na novinara kao posebnog krivičnog djela ili kvalifikovane forme napada na službenika u obavljanju službene dužnosti. Također, preporučeno je da se napad na novinara uključi kao poseban oblik kršenja javnog reda i mira.³⁹

Slične preporuke ponavljale su i međunarodne organizacije i novinarska udruženja u više navrata. U 2019. godini, Udruženje BH novinari je predstavilo svoje prijedloge za izmjene postojećih odredbi o „ugrožavanju sigurnosti“, „sprječavanju službenog lica u obavljanju službene radnje“ (iz člana 358. KZ FBiH i člana 241a. KZ BiH), kao i uvođenje novog krivičnog djela „ometanje novinara u obavljanju profesionalne dužnosti“. Na primjer, prijedlog za izmjenu odredbe Krivičnog zakona BiH o ometanju službenog lica u obavljanju službene radnje, kako je definisano u članu 241, uključivao bi dodatni stav: Član 241c (1) "Ko god, silom ili prijetnjom direktnom upotrebom sile, spriječi novinara ili drugog medijskog radnika da obavlja svoju profesionalnu dužnost unutar opsega njihove nadležnosti ili ih prisili na isti način da obave svoju profesionalnu dužnost, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do tri godine." Nadalje, istim članom 241c (2) predloženo je; "Ako je krivičnim djelom iz stava 1. ovog člana novinar i drugi medijski radnik uvrijeđen, zlostavljan ili je tjelesno ozlijeđen ili je krivično djelo iz stava 1. ovog člana učinjeno prijetnjom upotrebe oružja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina." Gonjenje bi se preduzimalo po službenoj dužnosti (član 241c (3)).

U pogledu KZ FBiH, predložena je izmjena člana 183. koji se odnosi na ugrožavanje sigurnosti na način da bi ime djela bila Prijetnja te bi bila formulisana na sljedeći način: Član 183. (1): Ko drugome, neposredno ili putem informaciono-komunikacionih tehnologija, ozbiljno prijeti kakvim zlom da bi ga ustrašio ili uznemirio, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Ko drugome, neposredno ili putem informaciono-komunikacionih tehnologija ozbiljno prijeti da će njega ili njemu blisku osobu usmrtniti, teško tjelesno ozlijediti, oteti, ili mu oduzeti slobodu, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom, ionizirajućim zračenjem, oružjem, opasnim oruđem ili drugim opasnim sredstvom, ili uništiti društveni položaj ili materijalni opstanak, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(3) Ako je krivično djelo iz stava 1. i 2. počinjeno prema službenoj ili odgovornoj osobi u vezi s njenim radom ili položajem ili **prema novinaru ili drugom medijskom radniku u vezi s njegovim radom** ili prema većem broju ljudi, ili ako je prouzrokovalo veću uznemirenost stanovništva, ili ako je osoba kojoj se prijeti duže vrijeme stavljena u težak položaj, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina." Nadalje je predviđena izmjena člana 358 (1) koji se odnosi na sprječavanje službene osobe u vršenju službene radnje na način da bi u krug zaštićenih lica, osim službenih osoba, bili uključeni i novinara i ostali medijski radnici. Alternativni prijedlog je bio uvođenje novog krivičnog djela Sprečavanje novinara u vršenju profesionalne dužnosti (član 358a). Slični prijedlozi iznijeti su i za izmjene i dopune KZ RS i KZ BD.

³⁹ [Final Report \(ombudsmen.gov.ba\)](https://www.ombudsmen.gov.ba)

Kako je objašnjeno, ovi prijedlozi nisu imali za cilj da izjednače novinare sa službenim licima već da im se dodijeli isti nivo zaštite i ovlaštenje za *ex officio* gonjenje počinioca ovih krivičnih djela.⁴⁰

U 2020. godini, Ministarstvo pravde RS-a je odbilo inicijativu za uvođenje novog krivičnog djela "Sprječavanje novinara u obavljanju profesionalne dužnosti". Kako je objašnjeno, KZ RS podjednako štiti sve građane, uključujući i doktore, nastavnike, itd., te je najavljeno da će se eventualne izmjene u tom smislu razmatrati u procesu uvođenja novih krivičnih djela protiv časti i ugleda.⁴¹ Dok su izmjene u pogledu krivičnopravne zaštite časti i ugleda usvojene 2023. godine i kleveta je ponovo kriminalizovana, inicijativa iz 2020. nije razmatrana.

U 2021. godini, Ministarstvo pravde FBiH je ocijenilo inicijativu za dodatnu zaštitu novinara kao pozitivnu, napominjući da će se izmjene razmatrati u procesu izmjene Krivičnog zakona FBiH. Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona u FBiH koji je Vlada FBiH utvrdila u decembru 2024. godine, mada doduše predviđa nova krivična djela koja bi mogla doprinijeti boljoj zaštiti novinara, ne donosi novine u smislu njihove posebne i eksplicitne zaštite.⁴²

Ranije je i Vlada Brčko Distrikta također ocijenila inicijativu za zakonodavnom reformom kao pozitivnu, ali bez daljnjih akcija za izmjenu Krivičnog zakona BD.⁴³

U 2021. godini, Zastupnički dom Parlamenta FBiH je usvojio inicijativu delegata Senaida Begića da "usvoji izmjene i dopune Krivičnog zakona FBiH kako bi se uključio novi član koji definiše zaštitu novinara u obavljanju njihove dužnosti i član koji definiše napad na novinara kao napad na službenika". Inicijativi je prethodio Begićev prijedlog da se uvede novi stav u krivično djelo "ometanje službenog lica u obavljanju profesionalne dužnosti" iz člana 358., inkriminirajući čin "ometanja novinara u obavljanju službene dužnosti". Prijedlog nije dobio pozitivno mišljenje od Vlade FBiH. Novi prijedlog je trebao uključiti novo krivično djelo "sprječavanje novinara u obavljanju njihovog novinarskog rada", s kvalifikovanim oblikom.⁴⁴ Nema podataka da su ovi prijedlozi stavljeni na dnevni red Predstavničkog doma Parlamenta FBiH.

U 2022. godini, inicijativa koju je podnijelo sedam delegata⁴⁵ Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH kojom se poziva Vijeće ministara da pripremi i u parlamentarnu proceduru uputi izmjene KZ-a kojim će se napad na novinare i novinarke

⁴⁰Džihana, A., Policy brief: Zaštita novinara i novinarki u BiH, Banjaluka: Centar za edukaciju „Pro Educa“, vidjeti Išerić, H, *op.cit.*, 310.

⁴¹[Novinari u Republici Srpskoj neće dobiti status službene osobe - BH novinari](#)

⁴²Kako je najavljeno, cilj ovih izmjena i dopuna jeste je implementacija Istanbulske i Lanzarote konvencije, te usklađivanje sa *acquis*-em Evropske unije u oblasti suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici. [Vlada Federacije Bosne i Hercegovine | Utvrđene izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH](#) i Supra nota 30.

⁴³Džihana, A., (2021b), vidjeti Išerić, *op.cit.*, 310.

⁴⁴*Ibid.*, 310-311.

⁴⁵Baručija, A., Magazinović, S., Đapo, E., Donlagić, Emrić, J., Marinković-Lepić, M. i Mehmedović, Š., Izvještaj o radu Predstavničkog doma parlamentarne skupštine BiH 2022. godine

tretirati kao posebno krivično djelo.^{46 47} Inicijativa je prihvaćena na Predstavničkom domu⁴⁸ ali nema informacija da se našla na dnevnom redu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH.

Općenito, može se zaključiti da se rasprava oko navedenih inicijativa fokusirala na pitanje da li novinarima treba dodijeliti status službenog lica i dodijeliti im istu zaštitu kao i službenim licima. Čini se da su se nejasnoće u tom pogledu razjasnile, te da prevladava razumijevanje da kroz eventualne buduće izmjene krivičnih zakona nije potrebno „proglašavanje novinara službenim licem“, „da novinari nisu državni službenici, ali da jesu ljudi koji rade u interesu javnosti i države te da moraju biti posebno zaštićeni.“⁴⁹

Zaključno, uvođenje novih krivičnih djela koja bi inkriminisala sprječavanje ili ometanje rada novinara ili uvođenje kvalifikovanih oblika postojećih krivičnih djela, uključujući i ugrožavanje sigurnosti, se generalno smatra potrebnim.

3.3. Ka efikasnijoj krivičnopravnoj zaštiti novinara

Međunarodne obaveze BiH u oblasti slobode medija i sigurnosti novinara nalažu uspostavljanje ne samo zakonodavnog, nego i institucionalnog okvira kojim bi se poboljšalo procesuiranje napada na novinare. Angažman pravosudnih institucija je u tom smislu vidljiv od 2022. godine kada je u Kantonalnom Tužilaštvu Kantona Sarajevo imenovana prva kontakt tačka za sigurnost novinara, odnosno za komunikaciju i koordinaciju sa Udruženjem BH novinari, drugim novinarskim udruženjima, te agencijama za provođenje zakona koje rade na otkrivanju i gonjenju počinitelja krivičnih djela učinjenih na štetu lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti informisanja. Nadalje je određena obaveza vođenja posebne evidencije u odnosu na ova krivična djela, koordinacija sa glavnim tužiocem i prioritarno postupanje. Ministarstvo unutrašnjih poslova KS (MUP KS) je na inicijativu Kantonalnog tužilaštva imenovalo policijske službenike kao kontakt tačke za sigurnost te uspostavilo poseban sistem obilježavanja predmeta koji se odnose na novinare.⁵⁰ Ovaj model imenovanja je po preporuci Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV) BiH repliciran u svim tužilaštvima u BiH, a proces je uspješno okončan i u svim ministarstvima unutrašnjih poslova i Policiji Brčko Distrikta BiH.

VSTV je u 2024. godini usvojilo Smjernice za glavne tužioce u kojima je dat opis zadataka za kontakt osobe za sigurnost novinara. U smjernicama se naglašava da je institucionalno i sistematsko praćenje slučajeva napada i prijetnji novinarima ključno je za zaštitu slobode medija i sigurnosti novinara i jedan je od 14 ključnih prioriteta iz Mišljenja EU o zahtjevu BiH za članstvo u EU. Osim toga, navodi se da je provođenje brzih, efikasnih

⁴⁶ [150262_Inicijativa.pdf \(parlament.ba\)](#)

⁴⁷ [150263_b_Misljenje_UPK_PD.pdf \(parlament.ba\)](#)

⁴⁸ [Usvojena inicijativa kojom će se napad na novinare/ke tretirati kao posebno krivično djelo - BH novinari](#)

⁴⁹ [Na potezu Dom naroda: Hoće li se napad na novinare/ke tretirati kao posebno krivično djelo? - BH novinari](#)

⁵⁰ [Korak ka efikasnijem procesuiranju prijava napada na novinare/ke u KS - BH novinari](#)

i nepristrasnih istraga djela nasilja i prijetnji novinarima dio je obaveza BiH prema Odluci 3/18 Ministarskog savjeta OSCE-a o sigurnosti novinara.⁵¹

Cilj donošenja ovakvog jednog instrumenta je da se lokalni novinari upoznaju sa kontakt osobama u tužilaštvima koje će biti zadužene za komunikaciju i saradnju sa predstavnicima novinara, novinarskim udruženjima i pojedinačnim novinarima na pitanjima koja se tiču njihove sigurnosti. Nadalje, potrebno je dodatno podsticati novinare da prijave sve prijetnje njihovoj sigurnosti i što više koriste mehanizam kontakt osoba, te na taj način kroz praksu doprinesu njegovom daljem razvoju.

U Smjernicama su navedene osnovne obaveze tužilaštava u BiH u vezi sa postupanjem osoba za kontakt u predmetima koji se tiču novinara i medijskih radnika. Glavni tužilac ima zadatak osigurati efikasnost postupanja u ovim predmetima, što uključuje uspostavljanje jasno definiranih postupaka, te organiziranje komunikacije između kontakt osoba i postupajućih tužilaca. Također, važno je proaktivno razmjenjivanje informacija sa kontakt osobama u policiji i vođenje posebne evidencije o broju i vrsti ovih predmeta, čime će biti omogućeno lakše praćenje predmeta i izvještavanje Visokog sudskog i tužilačkog vijeća (VSTV) o statusu predmeta.

Tužilaštvima se savjetuje da se pridržavaju Preporuke VSTV-a iz 2023. godine, koja nalaže da se prilikom evidentiranja predmeta u CMS i TCMS ažurnije koristi funkcija označavanja profesije novinara ili medijskog radnika, ukoliko su ti podaci dostupni u spisu.

Predviđena je i redovna razmjena informacija o temi sigurnosti novinara između tužilaštava i policijskih tijela, obaveza pružanja savjetodavne podrške glasnogovornicima tužilaštava, učešće kontakt osoba u obukama, konferencijama i radionicama na temu slobode medija i sigurnosti novinara.

Može se zaključiti da je glavni cilj uvođenja kontakt osoba u tužilaštvima uspostavljanje efikasne komunikacije između tužilaštava, agencija za provođenje zakona uključenim u istragu i procesuiranje krivičnih djela izvršenih na štetu novinara, samih novinara i novinarskih udruženja, a kako bi se novinari ohrabрили da prijavljuju prijetnje i napade i kako bi postupanje bilo efikasno u interesu zaštite slobode medija. Kroz redovne sastanke, koordinaciju i edukaciju, Smjernice teže jačanju zaštite novinara i njihovu bolju informisanosti i razumijevanje procesa donošenja odluka i postupanja nadležnih organa. Također, tužilaštvima se preporučuje da poboljšaju evidenciju predmeta vezanih za novinare, čime će omogućiti bolju kontrolu i izvještavanje o statusu predmeta. Na kraju, ažuriranje podataka o kontakt osobama i obavještavanje relevantnih institucija o promjenama osiguravaju transparentnost i efikasnost u procesu zaštite novinara, što u konačnici predstavlja značajan institucionalni pomak naprijed kada je u pitanju zaštita sigurnosti novinara u BiH.

4. Stanje medijskih sloboda u Bosni i Hercegovini

Kontinuirano praćenje stanja u oblasti slobode medija pouzdan je pokazatelj napretka BiH u izvršavanju međunarodno preuzetih obaveza, uključujući i u okviru pristupanja

⁵¹ „Smjernice za glavne tužioce – opis zadataka za kontakt osobe za sigurnost novinara”; <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/kategorije-vijesti/122916> (datum posjete stranici, 11. novembar 2024.)

Evropskoj uniji. U tom kontekstu, bitno je istaknuti da je polazna tačka svih analiza pretpostavka prema kojoj su sloboda izražavanja, posebno pravo na traženje, prenošenje i primanje informacija, kao i njena posredna sloboda medija, od suštinskog značaja za pravu demokratiju i demokratske procese. U tom smislu, demokratsko upravljanje treba shvatiti u širokom smislu, uključujući procese koji se tiču privatnih ili poslovnih pitanja od javnog interesa ili kolektivnog značaja.⁵²

Indikatori slobode medija, koji uključuju slobodu, nezavisnost i pluralizam zavise od mnoštva političkih, društvenih i ekonomskih faktora, a svakako da tu spadaju i adekvatne pravne mjere zaštite novinara. Sigurnost novinara i opće stanje medijskih sloboda su neraskidivo vezani, a potreba za poboljšanjem u ovoj oblasti se kontinuirano ističe u izvještajima koji prate stanje ljudskih prava u BiH i ispunjavanje obaveza a puta prema EU. U Mišljenju Evropske komisije o zahtjevu BiH za članstvo u EU⁵³ iz 2019. godine, ističe se da razlog za zabrinutost predstavljaju nasilje, prijetnje i politički pritisak usmjeren prema novinarima, koji su ostali nepromijenjeni i nakon što je BiH postala zvanično kandidat za članstvo u EU. U istom Mišljenju se navodi da su istražne i sudske mjere vezane za prijetnje i napade upućene novinarima nedovoljne. Na kontinuitet problema ukazuju i recentniji izvještaji. Tako prema Izvještaju Evropske komisije iz 2023. godine, Bosna i Hercegovina nije postigla napredak u izradi i usvajanju zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima (što je posebno značajno po pitanju rada online medija i napada na novinare u online svijetu) usklađenim s *acquisem* EU, kao ni u usklađivanju entitetskog zakonodavstva sa zakonom na državnom nivou o javnom RTV sistemu. Nije postignut napredak u usvajanju propisa o transparentnosti vlasništva nad medijima, što obuhvata i registar vlasničkih struktura, kao i propisa o oglašavanju u medijima. Regulatorna agencija za komunikacije donijela je podzakonske akte radi usklađivanja nacionalnih propisa s *acquisem* EU, vlasti su se također obavezale na jačanje nezavisnosti regulatornog tijela za medije.⁵⁴

Također, kada je u pitanju globalno rangiranje, BiH je na Svjetskom indeksu medijskih sloboda Reportera bez granica (RSF) u 2024. godini nazadovala za 17 mjesta, te se nalazi na 81. mjestu.⁵⁵ Razlog ovog nazadovanja su zakonodavne promjene kojima je sloboda izražavanja dodatno ograničena, a one uključuju i ponovnu kriminalizaciju klevete u entitetu RS, ekonomske i političke pritiske na rad medija i novinara, te prijetnje, verbalne i fizičke napade zbog koji se novinari ne osjećaju sigurno.

U tom smislu, Udruženje BH novinari navodi da je u okviru Linije za pomoć novinarima (Free Media Help Line – FMHL) prijavilo 49 slučajeva prijetnji i ugrožavanja sigurnosti u periodu od 1.1.2022. do 31.10.2024, od kojih su samo 5 rezultirala osuđujućim presudama, dok su 4 prijave odbačene, a 5 čeka sudski ishod. Dodatno, 7 slučajeva riješeno je u korist novinara djelovanjem drugih institucija. Također se navodi da, iako se bilježi blagi

⁵² Preporuka o novom pojmu javnih glasila, iz 2011. godine, koji je dostupan na internet stranici Savjeta Evrope, putem sledećeg linka: <http://bit.ly/1P2C5c3>;

⁵³ [http://dei.gov.ba/direkcija/sektorstrategija/Upitnik\(misljenje/default.aspx?id=21758&langTang=bs-Ba](http://dei.gov.ba/direkcija/sektorstrategija/Upitnik(misljenje/default.aspx?id=21758&langTang=bs-Ba)

⁵⁴ <https://www.ecas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Izvj%C5%A1taj%20o%20Bosni%20i%20Hercegovini%20za%202023.%20-%20-%20BHS%20prijevod%20%28002%29.pdf>

⁵⁵ [Bosnia-Herzegovina | RSF](#)

[Indeks medijskih sloboda 2024: BiH nazadovala za sedamnaest mjesta | MC ONLINE \(media.ba\)](#)

porast efikasnosti istraga, policija, tužilaštva i sudovi moraju ubrzati procese i poštovati standarde Evropske unije u oblasti zaštite slobode izražavanja. Posebno zabrinjava izostanak istraga protiv visokih zvaničnika i političara, uprkos desetinama takvih slučajeva u bazi FMHL-a, što ukazuje na postojanje "nedodirljivih napadača".⁵⁶

Ono što svakako zabrinjava jeste da se BiH u pogledu nazadovanja u oblasti stanja medijskih sloboda pridružuje globalnom trendovima koji pokazuju kontinuirani porast ugrožavanja prava novinara, kako kroz restriktivne zakone, tako i putem praktičnog kršenja zagarantovanih sloboda. Tu svakako spadaju i primjeri ugrožavanja sigurnosti novinara, a dodatna dimenzija je transnacionalni karakter ovih djela, što svakako otežava njihovo procesuiranje. Takvi primjeri zabilježeni su i u odnosu na novinare u BiH, o čemu će biti riječi i u nastavku.⁵⁷

5. Odabrani primjeri iz sudske prakse

Procesuiranje krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti novinara u *online* sferi predstavlja poseban izazov za tužilaštva i sudove u BiH. Kako je naprijed istaknuto, razlozi za to mogu neadekvatnost zakonodavnog okvira i/ili neefikasnost postupanja pravosudnih organa koje je, između ostalog, povezano i sa standardima dokazivanja postojanja ozbiljne prijetnje u kontekstu *online* okruženja. U tom smislu su u nastavku istaknuti slučajevi u kojima je potvrđena optužnica ili je sudski postupak pravosnažno okončan.

Prvi slučaj koji ima sudski epilog jeste u predmetu protiv N. Č.⁵⁸. Naime, Općinski sud u Sarajevu proglasio je krivim N. Č. zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti. Osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca. Istovremeno, kazna se neće izvršiti ukoliko optuženi u roku od jedne godine od pravosnažnosti presude ne poćini novo krivično djelo. Optuženi se tereti da je 7. avgusta 2020. godine sa svog korisničkog Facebook profila pod nazivom „Detektor“, redakciji BIRN BiH poslao poruku sa sadržajem ozbiljne prijetnje, da će napasti na život i tijelo zaposlenih u redakciji BIRN-a BiH – svjestan da navedenim ugrožava njihovu sigurnost i izaziva uznemirenje, što je i htio.⁵⁹

Optuženi je psovao i vrijeđao novinare BIRN-a BiH, pominjući terorističku organizaciju ISIL, između ostalog istakavši: “Sve vas treba po kratkom postupku”, što je,

⁵⁶ [BH NOVINARI: Samo 5 presuda protiv napadača na novinare i novinarke u BiH - BH novinari](#)

⁵⁷ ‘A Very Precarious Place’: Press Freedom In Decline - National Press Foundation | NPF
[Redakcija Slobodne Bosne: Trpimo brutalne napade, ali niko nas neće zaustaviti u profesionalnom radu](#)

⁵⁸ <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/opcinski-sud-sarajevo-proglasio-krivim-nefaila-cehica-zbog-prijetnji-novinarima-birn-a/230714142>; <https://avaz.ba/vijesti/bih/843627/nefail-cehic-osudjen-zbog-prijetnji-novinarima-birn-a-bih>

⁵⁹ Poruka je poslana nakon što je BIRN BiH objavio emisiju o bivšim borcima ISIL-a koji se sa stranih ratišta vraćaju u BiH i analize BIRN-a u pogledu njihove eventualne odgovornosti, ne samo za djelo terorizma, nego i za ratne zloćine.

kako se navodi u optužnici, izazvalo osjećaj ugroženosti za sopstveni život i tijelo, te uznemirenje kod zaposlenih u redakciji.⁶⁰

Optuženi je osuđen po priznanju krivnje, a na osnovu optužnice nije moguće ustanoviti na koji način su i na osnovu kojih dokaza ispunjeni kriteriji ozbiljnosti prijetnje. Obzirom da presuda nije javno dostupna, nije moguće analizirati niti rezonovanje suda u tom smislu.

Trenutno, najznačajniji slučaj koji se odnosi na napade na novinare u *online* sferi jeste slučaj protiv Jasmina Mulahusića. Naime, Tužilaštvo BiH je protiv imenovanog, državljanina BiH, nastanjenog u Luksemburgu, podiglo optužnicu zbog dva krivična djela - Izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti i Ugrožavanja sigurnosti.

Kako se navodi u optužnici, Mulahusić je, djelujući sa područja Velikog Vojvodstva Luksemburg, u namjeri da podstrekne na mržnju usmjerenu protiv grupe osoba ili člana grupe u BiH obzirom na vjeroispovijest, porijeklo ili nacionalnu pripadnost u periodu od 2021. do 2023. godine, putem najmanje četiri profila na društvenim mrežama upućivao, uvrede, prijetnje, izrađivao ponižavajuće foto-montaže i na druge načine, na javno dostupnom internet prostoru, vrijeđao i ugrožavao novinare i medijske radnike, kao i druge osobe.

On je, kako je navedeno na taj način izazivao i raspirivao razdor, nacionalnu i vjersku mržnju i netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima,

Mulahusić je nadalje, javno pozivao na otpuštanje sa radnih mjesta u glavnom gradu BiH i u institucijama BiH osoba hrvatske i srpske nacionalnosti, samo po osnovu njihovog porijekla, nacionalnosti ili vjerskog opredjeljenja, tako što ih je dovodio u vezu sa prethodnim ratnim dešavanjima u BiH.⁶¹ Mulahusić se tereti da je počinio krivična djela - Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti iz člana 145a. stav 2. KZ-a BiH, kao i krivično djelo Ugrožavanje sigurnosti iz člana 183. stav 1. KZ-a F BiH.

U predmetu Mulahusić značajno je istaknuti se u optužnici navodi da je imenovani, pored toga što je on lično pozivao, odnosno podstrekavao druge na mržnju, razdor i netrpeljivost na osnovu rase, nacionalne i vjerske pripadnosti na više svojih profila na društvenoj mreži Facebook, omogućio i trećim stranama da na njegovim profilima, koji su javni, ostavljaju komentare koji izazivaju nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju, razdor i netrpeljivost. Na taj način je doveo do ugrožavanja sigurnosti osoba na koje su se njegove objave odnosile, ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo te osobe, te je na taj način doveo i do uznemiravanja građana, što je posebno opasno u društvima koja još nisu prošla kroz proces tranzicije pravde, i koja se još uvijek etiketiraju kao postkonfliktna društva, kao što je BiH.

Postupak protiv Jasmina Mulahusića je u svojoj početnoj fazi⁶² te će sveobuhvatna analiza biti moguća nakon što on bude pravosnažno okončan. U ovom momentu, moguće je

⁶⁰ Iz redigovane optužnice Broj: T09 0 KT 0159489 20 od 15.02.2.20023. godine, dostupne na portalu www.praovosudje.ba, [ZBOG PRIJETNJI NOVINARIMA BIRN-a BiH OPTUŽEN NEFAIL ČEHIĆ](#)

⁶¹ [Anonimizirana_optuznica_Jasmin_Mulahusic.pdf](#)
<https://www.klix.ba/vijesti/bih/podignuta-optuznica-protiv-jasmina-mulahusica-zbog-izazivanja-vjerske-i-nacionalne-mrznje/240425124>

⁶² [Jasmin Mulahusić nije došao na ročište za izjašnjenje o krivnji - Detektor](#)

dati određena zapažanja uz eventualne izazove koji stoje pred tužilaštvom u pogledu dokazivanja navoda iz optužnice.

Prije svega, postupak protiv Mulahusića se suočava s problemima već u ranoj fazi, a izvjesno je da će se poteškoće nastaviti, obzirom na izazove u korištenju mehanizama međunarodne pravne pomoći i osiguranje prisustva optuženog na suđenju.⁶³

U pogledu merituma, sigurno je da će sud prilikom donošenja odluke morati razmotriti granice dozvoljenog govora, a u skladu sa standardima Ustavnog suda BiH, Evropskog suda za ljudska prava, ali i Suda BiH.⁶⁴ U odnosu na odgovornost za izražavanje na društvenim mrežama, biće relevantno razmotriti specifične aspekte vezane za prava i obaveze korisnika profila, aspekt javnosti izražavanja i administriranja korisničkih naloga, uključujući i komentare, te na koji način će ovi elementi biti povezani sa navodima o javnom podstrekavanju na mržnju, odnosno ugrožavanje sigurnosti neodređenog broja neimenovanih pratilaca korisničkog profila J.M. Ograničena praksa Evropskog suda za ljudska prava koja se odnosi na odgovornost za nezakonito izražavanje *online* bi mogla bi biti relevantna u ovom kontekstu obuhvata predmete kao što su Sanchez protiv Francuske, Delfi protiv Estonije, i sl.⁶⁵

5. Zaštita novinara u uporednom pravu

- **Srbija**

Krivični zakonik Republike Srbije štiti novinare kao osobe koje obavljaju posao od javnog značaja.⁶⁶ Tri krivična djela - "Teško ubistvo", "Teško tjelesno povređivanje" i "Ugrožavanje sigurnosti" - predviđaju kvalifikovane oblike sa strožim kaznama ako su počinjena, između ostalih, protiv osoba koje obavljaju posao od javnog značaja u oblasti javnog informisanja. Određeno je da za krivično djelo "ugrožavanje sigurnosti" iste kazne

⁶³ Članom 247. Zakona o krivičnom postupku BiH zabranjuje se suđenje optuženom u odsustvu.

⁶⁴ Vidjeti npr. [Fatmir Alispahić oslobođen optužbe za izazivanje mržnje - Detektor](#)

⁶⁵ Predmet *Sanchez*, u kojem sud nije našao kršenje slobode izražavanja iz člana 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima, svakako bi mogao biti relevantan u pogledu odgovornosti vlasnika korisničkog računa za nezakonita izražavanja trećih lica u korisničkim komentarima, te na koji način se poticanje, odnosno podstrekavanje može dokazati u odnosu na konkretne okolnosti slučaja Mulahusić. Bitna razlika u ova dva slučaja jeste da su kod slučaja *Sanchez* procesuirana, odnosno osuđena i lica koja su ostavila nezakonite komentare, a ne samo apelant koji je na javno dostupnom zidu svoj profila dozvolio komentare i nije poduzeo aktivne radnje moderiranja i brisanja očigledno nezakonitog sadržaja. Detalje predmeta Sanchez pogledati na: <https://www.ustavnisud.ba/bs/sanchez-protiv-francuske-broj-4558115-15-maj-2023-godine> (datum posjete stranici: 19. 11. 2024.)

⁶⁶ U Članu 112. stav 32. Zakon definiše da se „rad od javnog značaja smatra profesijom ili dužnošću koja nosi povećan rizik za sigurnost osobe koja ga obavlja i odnosi se na zanimanja važna za javno informisanje, ljudsko zdravlje, obrazovanje, javni saobraćaj, pravnu i profesionalnu pomoć pred sudskim i drugim državnim organima.“ Krivični zakonik Republike Srbije; Službeni glasnik republike Srbije, br. 85/05, 88/05 osšr., 107/05 – ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13., 108/14, 94/16 i 35/19.

važe ako je počinjeno protiv novinara ili na primjer, predsjednika Republike, premijera, članova vlade, predsjednika Ustavnog suda i sudija, javnog tužioca, itd.⁶⁷

U 2021. godini, radna grupa za sigurnost novinara je predstavila prijedlog izmjena određenog broja postojećih krivičnih djela.⁶⁸ Prijedlog je rezultat širokog konsultativnog procesa i analize efikasnosti Krivičnog zakonika u zaštiti novinara.⁶⁹ Promjene bi imale za cilj poboljšanje odredbi koje inkriminiraju prinudu, ometanje štampanja, distribucije, emitovanja i objavljivanja informacija, te ugrožavanje sigurnosti. Međutim, čini se da oko predloženih izmjena ne postoji sveobuhvatan konsenzus unutar medijske zajednice, a izražene su i neke zabrinutosti zbog mogućeg negativnog uticaja na slobodu izražavanja i medija.⁷⁰ Ovaj proces je od tada stavljen na čekanje uz opaske da je oko eventualnih izmjena potrebno dodatno vrijeme diskusiju.⁷¹ U međuvremenu je Narodna skupština Srbije po hitnom postupku usvojila ograničene izmjene Krivičnog zakonika, bez promjena u odnosu na djela kojima se štite novinari. Ovim promjenama je predviđena posebna zaštita i za profesije poput socijalnih, zdravstvenih i prosvjetnih radnika, tako da je proširena zaštita za dodatni krug lica, odnosno zanimanja. Najavljeno je da će se rasprava o sveobuhvatnim izmjenama Krivičnog zakonika nastaviti u 2025. godini, uz konsultacije sa Evropskom komisijom.⁷²

- **Crna Gora**

U 2021. godini, Crna Gora je usvojila izmjene Krivičnog zakonika kojima su uvedeni kvalifikovani oblici postojećih krivičnih djela ("Teško ubistvo", "Teška tjelesna povreda" i "Prinuda") kada su počinjeni protiv osobe koja obavlja posao od javnog značaja, koji uključuje i poslove javnog informisanja, a u vezi s obavljanjem tog posla.⁷³ Krivično djelo Sprječavanje štampanja i rasturanja štampanih stvari i emitovanje programa, preformulisano je kako bi se osiguralo strože kažnjavanje ometanja ili sprečavanja objavljivanja informacija od javnog interesa. Strože kazne su predviđene ako je počinilac službeno lice.⁷⁴

- **Hrvatska**

⁶⁷ Članovi 114. stav 1. tačka 8, 121. stav 6. i 138. stav 3.

⁶⁸ [NACRT ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONIKA - Tekst propisa \(paragraf.rs\)](#)

⁶⁹ [analiza-efikasnosti-krivno-pravne-zastite-novinara.pdf \(mpanel.app\)](#)

⁷⁰ [UNS :: Vesti :: Veran Matić – Kako je nastao predlog izmena Krivičnog zakona vezan za zaštitu novinara?](#)

⁷¹ [Krivični zakonik — Cenzolovka](#)

⁷² [Usvojene samo četiri izmene Krivičnog zakonika](#)

⁷³ Član 142. stav 32. „Poslom od javnog značaja smatra se obavljanje profesije ili dužnosti koje je povezano sa povećanim rizikom za bezbjednost lica koje ga obavlja u oblasti javnog informisanja, zdravstvene zaštite i pravne pomoći pred sudskim i drugim državnim organima“

⁷⁴ [SKUPŠTINA CRNE GORE JEDNOGLASNO USVOJILA IZMJENE KZ-A U CILJU JAČE KRIVIČNOPRAVNE ZAŠTITE NOVINARA – HRA \(hraction.org\)](#)

Hrvatski Krivični zakon predviđa posebnu zaštitu za novinare i/ili osobe koje obavljaju posao od javnog interesa putem kvalifikovanih oblika nekoliko krivičnih djela. To uključuje krivično djelo „Prijetnja“ (Član 139 (3)) gdje su novinari u pogledu sankcionisanja djela izvršenih na njihovu štetu izjednačeni sa službenim licima, kao i krivično djelo „Prisila“ prema osobi koja obavlja posao od javnog interesa ili u javnoj službi (Član 315.b.).⁷⁵ Zakon ne daje definiciju rada u javnom interesu i ovo se procjenjuje u svakom specifičnom slučaju.⁷⁶

- **Sjeverna Makedonija**

U 2023. godini, Parlament Sjeverne Makedonije je usvojio izmjene Krivičnog zakona kojima se poboljšava zaštita novinara prilikom obavljanja profesionalnih dužnosti.⁷⁷ Promjene su potaknute od strane novinarskog udruženja Sjeverne Makedonije i podržane od strane Evropske federacije novinara (EFJ) koja je pozvala na brzo usvajanje odredbi koje bi omogućile bolju zaštitu. U tom smislu, zagovarano je uvođenje novog krivičnog djela napada na medijskog radnika koji bi se tretirao na isti način kao napad na policijskog službenika. Također je ocijenjeno da je novo krivično djelo proganjanja relevantno za suzbijanje online uznemiravanja, uključujući i novinare.⁷⁸

Zaključno, očigledno je da zemlje u regionu preduzimaju korake ka uvođenju dodatne zaštite novinara i medijskih radnika unutar krivičnih zakona. To se ostvaruje ili uvođenjem novih krivičnih djela koja se odnose isključivo na novinare (npr. sprečavanje ili ometanje novinara u obavljanju njihove dužnosti), ili priznajući da su novinari članovi profesije od javnog značaja, kao i kroz kvalifikovane oblike postojećih krivičnih djela koji predviđaju strože kazne ako su počinjena protiv novinara. Nadalje, neke zemlje, poput Srbije, su sprovele temeljnu procjenu krivičnopravne zaštite novinara uključujući analiziranje sudske prakse za krivična djela koja se ne odnose specifično na novinare već na sve građane. Također se često ističe da je efikasna primjena postojećih odredbi ključna za okončanje nekažnjivosti, kao i specijalizovana obuka za primjenu posebnih zaštitnih odredbi za novinare i medijske radnike, ukoliko takve postoje.

6. Umjesto zaključka: prijedlozi *de lege ferenda*

Kao što smo već ranije istakli, novinarstvo je slobodna profesija, važna u informisanju građana i jačanju demokratije, te zaštita novinarske profesije zahtijeva drugačije i efikasnije postupanje pravosuđa. S tim u vezi je vidljivo da su se dosadašnji prijedlozi, koji su se ticali uspostavljanja krivičnopravnog okvira za zaštitu novinara, kretali

⁷⁵ [Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske - Kazneno pravo \(gov.hr\)](https://www.gov.hr/ministarstvo-pravosuda-i-uprave-republike-hrvatske-kazneno-pravo)

⁷⁶ [IUS-INFO - Novosti u Kaznenom zakonu \(iusinfo.hr\)](https://iusinfo.hr)

⁷⁷ [SWD_2023_693 North Macedonia report.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=SWD_2023_693_North_Macedonia_report.pdf), p. 30.

⁷⁸ [North Macedonia: Parliament urged to make protection of journalists a priority – European Federation of Journalists \(europeanjournalists.org\)](https://europeanjournalists.org)

u pravcima da se novinari tretiraju kao „službena lica“ i da se štite kao i sva ostala službena lica, odnosno da se napad na njih tretira kao napad na službeno lice. Ti prijedlozi nisu prošli parlamentarne procedure. Činjenica da napadi na novinare nisu adekvatno postavljeni u krivičnom zakonodavstvu BiH, sužava prostor za efikasno procesuiranje, te se takvi napadi smatraju kao napadi na bilo kojeg građanina.

Krivičnim zakonima u BiH novinarima nije dato posebno svojstvo oštećene osobe. Iz tog razloga smatramo, da novinare ne treba okarakterisati kao službena lica, nego ih tretirati kao lica koja se bave poslovima od javnog značaja ili javnog informisanja. S tim u vezi prvi prijedlog *de lege ferenda* bi bio da se u član 2. KZ-a FBiH, koji nosi naziv Značaj izraza u ovom zakonu, uvede poseban stav u kojem bi bilo definisano šta su to poslovi od javnog značaja, a po uzoru na krivično zakonodavstvo Republike Srbije koje sadrži takvu odredbu; „*Poslom od javnog značaja smatra se obavljanje profesije ili dužnosti koja ima povećani rizik za bezbjednost lica, koje ga obavlja, a odnosi se na zanimanja koja su od značaja za javno informisanje, zdravlje ljudi, obrazovanje, javni prevoz,...*“

Nadalje, u pojedina postojeća krivična djela bi se mogli uvesti novi stavovi, kao kvalifikovani oblici krivičnih djela, a koji bi se odnosili na novinare. Pa bi tako u članu 166., KZ-a FBiH koji nosi naziv Ubistvo, a njegov stav 2. se odnosi na Teško ubistvo, bilo dobro dodati pod tačkom f) „*Ko liši života lice koje obavlja poslove od značaja za javno informisanje, a u vezi sa poslovima koje to lice obavlja*“.

Kod krivičnog djela Ugrožavanje sigurnosti iz člana 183. KZ FBiH *de lege ferenda* se predlaže uvođenje stava 4. koji bi glasilo: „*Ko ugrozi sigurnost osobe dok obavlja poslove od značaja za javno informisanje ili u vezi sa poslovima koje to lice obavlja, ozbiljnom prijetnjom da će napasti na život ili tijelo te osobe ili člana njene porodice, ili ga prisili da u sklopu obavljanja posla koji je od značaja za javno informisanje, nešto učini ili ne učini, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.*“

Pod biće ovog krivičnog djela, iz člana 183. KZ-a FBiH bi se trebalo podvesti i proganjanje osobe koja se bavi poslovima od značaja za javno informisanje. To bi se uradilo po uzoru na odredbu člana 144. KZ-a RS-a koja nosi naziv Proganjanje, s tim da ni to djelo u RS-u nije doneseno radi zaštite novinara, nego proizilazi iz odredbe člana 34. Konvencije o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ali se pod njega podvodi i zaštita novinara. Ukoliko bi se u član 183. KZ-a FBiH uvela odredba koja se odnosi na zaštitu novinara od proganjanja, na taj način bi se adresiralo i pitanje *online* prijetnji novinarima. Naime, prema KZ-u RS-a osnovni oblik ovog djela vrši onaj ko uporno ili kroz duže vrijeme prati ili uhodi drugo lice ili s njim direktno ili preko trećeg lica nastoji uspostaviti ili uspostavlja neželjeni kontakt ili na drugi način kod tog lica izaziva promjene životnih navika, tjeskobu ili strah za vlastitu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih lica. Da bi postojalo ovo krivično djelo nije potrebno da učinitelj radnje praćenja i uhođenja preduzima kroz duže vrijeme. Utvrđivanje ovog elementa predstavlja faktičko pitanje koje će sud cijiniti u svakom konkretnom slučaju, ali bi se pod ovaj oblik djela mogle podvesti i situacije praćenja u virtualnom svijetu, te uspostavljanje neželjenog kontakta koji se može vršiti putem telefonskih poziva, sms poruka, e-mail poruka ili poruka u *inbox* na društvenim mrežama. Na ovaj način bi se adresirala neadekvatnost podvođenja *online* prijetnji pod djelo Ugrožavanje sigurnosti i poteškoće sa dokazivanjem ozbiljnosti i realne ostvarivosti iste. Na ovom mjestu smatramo potrebnim istaći to da i krivično djelo proganjanja koje je propisano KZ-om RS-a nije propisano prvenstveno kao krivičnopravni instrument za zaštitu novinara,

nego se može koristiti u tu svrhu u nedostatku adekvatnog pravnog okvira za zaštitu i sigurnost novinara.

Zaključno, u član 183. KZ FBiH bi trebalo dodati novi stav koji bi se odnosio na proganjanje osobe koja vrši poslove od značaja za javno informisanje, a kao teži oblik zadržati postojeći stav 3. ovog člana koji se odnosi na situacije kada je djelo izvršeno prema sadašnjem ili bivšem bračnom ili vanbračnom partneru.

Kod krivičnog djela Teška tjelesna ozljeda iz člana 172. KZ-a FBiH predlažemo uvođenje stava 9. koji bi glasio: „*Ko krivično djelo iz stava 1. učini prema osobi koja obavlja poslove od značaja za javno informisanje, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina, za djelo iz stava 3. i 4. ovog člana kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina, a za djelo iz stava 5. ovog člana, kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.*“

Smatramo da bi se ovakvim izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH postigao kompromis, na način da se ne bi morala davati definicija, odnosno odgovor na pitanje ko je novinar, što je u ovom radu već detaljno pojašnjeno. Također, novinari ne bi dobili status službene osobe, jer je ta ideja već naišla na negativne odgovore od strane vlasti. Ovo pitanje bi se, međutim, riješilo na način da se novinarima da status osoba koje obavljaju poslove od značaja za javno informisanje, i kroz propisivanje kvalifikovanih oblika već postojećih krivičnih djela dao bi im se veći stepen zaštite.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Džihana, A., Policy brief: Zaštita novinara i novinarki u BiH, Banjaluka: Centar za edukaciju „Pro Educa“
2. Išerić, H., Krivičnopravna zaštita novinara i medija, Medijsko pravo: okvir za slobodno i odgovorno djelovanje medija, 2021.
3. Pabrić, N., Istrage i procesuiranje napada na novinare i medijske radnike u Bosni i Hercegovini, publikacija Udruženja BH novinari, [Istrage-i-procesuiranje-napada-na-novinare-u-BiH.pdf](#)
4. [Report - Safety of journalists and access to information in Bosnia and Herzegovina -BHS.pdf](#)
5. Rajić, Z., Tomić, M., Miljko, Z., Komentar Kaznenog zakona Federacije BiH (Posebni dio), Misija OSCE-a u BiH, 2000, Mostar
6. Radević, M., Rudić, B., Indeks sigurnosti novinara Zapadnog Balkana Bosna i Hercegovina 2020 – Narativni izvještaj, Sarajevo: Udruženje/udruga BH novinari, 2021.
7. Stojković, M., Analiza efikasnosti krivično-pravne zaštite novinara u Srbiji, OEBS Misija u Srbiji, Asocijacija onlajn medija, 2018.

Publikacije:

1. „Analiza efikasnosti krivično – pravne zaštite novinara u Srbiji“, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Misija u Srbiji, Beograd, april, 2018.
2. Anon, Zaštita bezbednosti novinara – analiza člana 138 stav 3 Krivičnog zakonika, 2019.
3. Organization for Security and Co-operation in Europe The Representative on Freedom of the Media Dunja Mijatović Communique 05/2014 Recommendations by OSCE Representative on Freedom of the Media on Open Journalism
4. UN Special Rapporteur on the protection and promotion of the right to freedom of expression and opinion Komentar broj 34, Odbor za ljudska prava Ujedinjenih nacija, usvojen 2011. godine, pogledati: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>
5. Koja se krivična dela mogu smatrati krivičnim delima na štetu novinara (mpanel.app)
6. Baručija, A., Magazinović, S., Đapo, E., Donlagić, Emrić, J., Marinković-Lepić, M. i Mehmedović, Š., Izveštaj o radu Predstavničkog doma parlamentarne skupštine BiH 2022. godine

Pravni izvori:

1. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH); Službene novine FBiH, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/2023.
2. Krivični zakonik Republike Srpske (KZ RS); Službeni glasnik RS, br. 64/2017, 104/2018 – Odluka US, 15/2021, 89/2021, 73/2023, Sl. glasnik BiH, br. 9/2024 – odluka US BiH, Sl. glasnik RS 105/2024 – odluka US
3. Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (KZ BD BiH): "Službeni glasnik Brčko distrikta BiH", br. 19/2020
4. Krivični zakonik Republike Srbije; Službeni glasnik republike Srbije, br. 85/05, 88/05 ispr., 107/05 – ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13., 108/14, 94/16 i 35/19.
5. DIREKTIVA (EU) 2024/1069 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. travnja 2024.o zaštiti osoba uključenih u javno djelovanje od očito neosnovanih tužbi ili zlonamjernih sudskih postupaka („strateške tužbe usmjerene protiv javnog djelovanja”), dostupno na: [Direktiva - EU - 2024/1069 - HR - EUR-Lex](#) –
6. Zakon o javnom redu miru HBŽ, Narodne novine, br. 6/23 i Ispravak Zakona o javnom redu i miru HBŽ Livno, br. 7/23.

7. Preporuka CM/Rec (2016)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti novinarstva i sigurnosti novinara i ostalih medijskih aktera, [CM/Rec\(2016\)4](#)
8. Zakon o krivičnom postupku FBiH, "Sl. novine FBiH", br. 35/2003, 56/2003 - ispr., 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014 i 74/2020
9. Zakon o krivičnom postupku RS-a (Službeni glasnik RS-a 53/2012, 91/2017, 66/2018 i 15/2021),
10. Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH ("Sl. glasnik Brčko distrikta BiH", br. 34/2013 - prečišćen tekst, 27/2014, 3/2019 i 16/2020
11. Zakon o krivičnom postupku BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 3/2003, 32/2003 - ispr, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - dr. zakon, 93/2009, 72/2013 i 65/2018).

Internet izvori:

1. [BH novinari: MUP HNK ne smije cenzurirati medije i društvene mreže | MC ONLINE](#), [BH novinari: Nacrt zakona o javnom redu i miru u KS krši slobodu izražavanja](#)
2. <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/sta-donosi-direktiva-protiv-slapp-tuzbi-u-eu>)
3. [Microsoft Word - Serbian translation of special report on Legal Harassment and abuse of the judicial system against the media.docx](#)
4. [1812-ko-moze-da-se-smatra-novinare.pdf \(mpanel.app\)](#),
5. [Direktiva - EU - 2024/1069 - HR - EUR-Lex](#)
6. [Usvajanje seta zakona o medijima uslov na putu BiH ka EU, ali i dalje nije u fokusu vlasti - N1](#)
7. Zajedno ka boljim medijskim zakonima - Analiza medijskog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini sa preporukama za unapređenje, [ZAJEDNO KA BOLJIM MEDIJSKIM ZAKONIMA](#),
8. [VLADA FBiH: Utvrđeni Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona i Prijedlog zakona o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja prema ženama u FBiH](#)
9. [Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju | Odjel za sudsku dokumentaciju i edukaciju](#)
10. [Report - Safety of journalists and access to information in Bosnia and Herzegovina -BHS.pdf](#)
11. [Final Report \(ombudsmen.gov.ba\)](#)
12. [Novinari u Republici Srpskoj neće dobiti status službene osobe - BH novinari](#)
13. [Vlada Federacije Bosne i Hercegovine | Utvrđene izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije BiH](#)
14. [150262_Inicijativa.pdf \(parlament.ba\)](#)
15. [150263_b Misljenje UPK PD.pdf \(parlament.ba\)](#)

16. [Usvojena inicijativa kojom će se napad na novinare/ke tretirati kao posebno krivično djelo - BH novinari](#)
17. [Na potezu Dom naroda: Hoće li se napad na novinare/ke tretirati kao posebno krivično djelo? - BH novinari](#)
18. [Korak ka efikasnijem procesuiranju prijava napada na novinare/ke u KS - BH novinari](#)
19. „Smjernice za glavne tužioce – opis zadataka za kontakt osobe za sigurnost novinara”; <https://pravosudje.ba/vstvfo/B/10001/kategorije-vijesti/122916> (datum posjete stranici, 11. novembar 2024.)
20. Preporuka o novom pojmu javnih glasila, iz 2011. godine, koji je dostupan na internet stranici Savjeta Evrope, putem sledećeg linka: <http://bit.ly/1P2C5c3>;
21. [http://dei.gov.ba/direkcija/sektorstrategija/Upitnik\(misljenje/default.aspx?id=21758&langTang=bs-Ba](http://dei.gov.ba/direkcija/sektorstrategija/Upitnik(misljenje/default.aspx?id=21758&langTang=bs-Ba)
22. <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Izvje%C5%A1taj%20o%20Bosni%20i%20Hercegovini%20za%202023.%20%20-%20BHS%20prijevod%20%28002%29.pdf>
23. [Bosnia-Herzegovina | RSF](#)
24. [Indeks medijskih sloboda 2024: BiH nazadovala za sedamnaest mjesta | MC ONLINE \(media.ba\)](#)
25. [BH NOVINARI: Samo 5 presuda protiv napadača na novinare i novinarke u BiH - BH novinari](#)
26. [A Very Precarious Place’: Press Freedom In Decline - National Press Foundation | NPF](#)
27. [Redakcija Slobodne Bosne: Trpimo brutalne napade, ali niko nas neće zaustaviti u profesionalnom radu](#)
28. <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/opcinski-sud-sarajevo-proglasio-krivim-nefaila-cehica-zbog-prijetnji-novinarima-birn-a/230714142>;
<https://avaz.ba/vijesti/bih/843627/nefail-cehic-osudjen-zbog-prijetnji-novinarima-birn-a-bih>
29. www.praovosudje.ba, [ZBOG PRIJETNJI NOVINARIMA BIRN-a BiH OPTUŽEN NEFAIL ČEHIĆ](#)
30. [Anonimizirana optuznica Jasmin Mulahusic.pdf](#)
31. <https://www.klix.ba/vijesti/bih/podignuta-optuznica-protiv-jasmina-mulahusica-zbog-izazivanja-vjerske-i-nacionalne-mrznje/240425124>
32. [Jasmin Mulahusić nije došao na ročište za izjašnjenje o krivnji - Detektor](#)
33. [Fatmir Alispahić oslobođen optužbe za izazivanje mržnje - Detektor](#)
34. <https://www.ustavnisud.ba/bs/sanchez-protiv-francuske-broj-4558115-15-maj-2023-godine> (datum posjete stranici: 19. 11. 2024.
35. [NACRT ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA KRIVIČNOG ZAKONIKA - Tekst propisa \(paragraf.rs\)analiza-efikasnosti-krivicno-pravne-zastite-novinara.pdf \(mpanel.app\)](#)
36. [UNS :: Vesti :: Veran Matić – Kako je nastao predlog izmena Krivičnog zakona vezan za zaštitu novinara?](#)
37. [Krivični zakonik — Cenzolovka](#)
38. [Usvojene samo četiri izmene Krivičnog zakonika](#)

39. [SKUPŠTINA CRNE GORE JEDNOGLASNO USVOJILA IZMJENE KZ-A U CILJU JAČE KRIVIČNOPRAVNE ZAŠTITE NOVINARA – HRA \(hraction.org\)](#)
40. [Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske - Kazneno pravo \(gov.hr\)](#)
41. [IUS-INFO - Novosti u Kaznenom zakonu \(iusinfo.hr\)](#)
42. [SWD_2023_693 North Macedonia report.pdf \(europa.eu\)](#)
43. [North Macedonia: Parliament urged to make protection of journalists a priority – European Federation of Journalists \(europeanjournalists.org\)](#)

Sunčica Hajdarović, PhD, Assistant Professor

Faculty of Law, University „Džemal Bijedić“ of Mostar

Šejla Maslo Čerkić, PhD

Faculty of Governance, Law, and Society, University of Tallinn, Estonia

CRIMINAL LAW PROTECTION OF JOURNALISTS – LEGAL FRAMEWORK AND PRACTICE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA WITH AN OVERVIEW OF THE REGIONAL APPROACH

Abstract: The paper addresses the issue of criminal law protection for journalists in Bosnia and Herzegovina. Criminal laws in Bosnia and Herzegovina do not provide special protection for journalists, either through specific criminal sanctions for attacks or threats against them or through aggravated forms of criminal offenses. There are no provisions in misdemeanour legislation that specifically pertain to journalists. The only criminal offenses explicitly related to journalists' work are those that criminalize the unlawful prevention of printing and distribution of printed materials and broadcasting (in Republika Srpska) and violations of freedom of expression, such as censorship.

The authors offer an analysis of existing legal provisions and proposes *de lege ferenda* recommendations for criminalizing attacks on journalists by introducing specific forms within existing criminal offenses to address the protection of journalists' personality and integrity. Additionally, the paper examines comparative law regarding the regulation of journalist protection, aiming to harmonize Bosnia and Herzegovina's legislation with best practices from countries in the region that have already taken legislative steps towards more effective criminal law protection of journalists.

Keywords: protection of journalists, attacks on journalists, endangering safety, threats, media freedom